

# ПИТАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ТА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА

**ГРОЗА ДАР'Я ВІКТОРІВНА**

студентка 5 курсу, факультету прокуратури Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

**МАЛОХЛІБ ОЛЕНА СЕРГІЇВНА**

кандидатка юридичних наук, асистентка кафедри екологічного права Національного юридичного Університету імені Ярослава Мудрого  
ORCID 0000-0003-3081-8076

УДК 349.6:341.322.5

DOI 10.37772/2518-1718-2025-1(49)-17

## ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

В статті досліджено проблему правового забезпечення екологічної безпеки в умовах збройних конфліктів, адже військові дії мають серйозний та довготривалий вплив на навколишнє середовище, вони призводять до масштабного руйнування екосистем, забруднення атмосферного повітря, водних ресурсів, ґрунтів, втрати біорізноманіття та ін. Такі зміни є серйозними викликами для сталого розвитку, так як екологічні наслідки збройних конфліктів зачіпають не лише регіональні екосистеми, але й глобальні екологічні процеси.

Прийняється увага еволюції екологічної думки протягом останніх тридцяти років, зокрема впливу військових конфліктів на довкілля та наслідкам, які вони залишають. Підкреслюється важливість міжнародних правових актів, таких як Додатковий Протокол I до Женевських конвенцій 1949 р. та Конвенція ENMOD, які встановлюють обмеження щодо засобів та методів ведення війни для уникнення надмірного забруднення та руйнування природних екосистем.

У підсумку, автори закликають до комплексного підходу для вирішення проблем забезпечення екологічної безпеки, що включає вдосконалення відповідного законодавства, створення ефективних механізмів моніторингу та оцінки стану довкілля в зонах збройних конфліктів, вироблення міжнародно-визнаних підходів до оцінки екологічної шкоди, а також запровадження ефективних механізмів її відшкодування.

**Ключові слова:** екологічна безпека, збройні конфлікти, навколишнє середовище, екологічна шкода.

**Постановка проблеми.** Збройні конфлікти є однією з найбільш серйозних проблем людства, що завдають шкоди не лише відповідним народам, а й довкіллю. Військові дії мають серйозний та тривалий вплив на навколишнє середовище, вони призводять до забруднення атмосферного повітря, водних ресурсів, ґрунтів, втрати біорізноманіття, масштабного руйнування екосистем тощо. Використання хімічної, біологічної, ядерної та іншої зброї в сучасних війнах лише посилює цей негативний вплив. Такі зміни є серйозними викликами для сталого розвитку, адже екологічні наслідки збройних конфліктів зачіпають

не лише регіональні екосистеми, але й глобальні екологічні процеси. З огляду на міжнародні документи, які регулюють питання захисту довкілля під час військових конфліктів, актуальність даної проблеми зростає. Екологічні наслідки військових дій часто залишаються поза увагою, оскільки основний фокус зосереджено саме на гуманітарних втратах.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Питанням правового забезпечення екологічної безпеки в умовах збройних конфліктів присвячені праці таких науковців, як Г. Балюк, А. Був'є, А. Коллінз, М. Медведєва, Дж. П'ю, В. Стрельник, К. Халм,

Е. Хесам, О. Шомпол та ін. В сучасних умовах дане питання набуває особливої актуальності.

**Метою статті** є дослідження правового забезпечення екологічної безпеки в умовах збройних конфліктів.

**Виклад основного матеріалу.** Поняття екологічної безпеки має різноманітні трактування і є об'єктом наукових дискусій та досліджень. Це пояснюється тим, що воно поєднує дві ключові ідеї – охорону навколишнього середовища та забезпечення безпеки [1, с. 53]. У своїй наукових працях Надежденко А. О. вказує, що екологічна безпека – система, що представляє собою сукупністю взаємопов'язаних та взаємозалежних елементів (суб'єктів, діяльності, засобів) цілеспрямованого впливу на довкілля шляхом реалізації механізмів екологічного управління з метою стратегічного екологічного розвитку суспільства в умовах збереження навколишнього природного середовища, гармонізації взаємовідносин суспільства та природи, забезпечення екологічної безпеки та захисту здоров'я людини [2, с. 87]. В інших наукових джерелах зазначається, що екологічна безпека – це сукупність процесів, що не призводить до життєво важливих загроз природному середовищу і людині [3, с. 3].

На законодавчому рівні поняття «екологічної безпеки» закріплено у ст. 50 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», відповідно до якої «екологічна безпека» – це такий стан навколишнього природного середовища, при якому забезпечується попередження погіршення екологічної обстановки та виникнення небезпеки для здоров'я людей [4].

Вперше на міжнародному рівні про екологічну безпеку в умовах збройних конфліктів заговорили, починаючи з 1970-х років XX ст. у зв'язку із війною у В'єтнамі. Так, у результаті масштабних військових дій вже до кінця 1971 р. на територію В'єтнаму було скинуто 6 300 000 тонн авіаційних бомб. Через десять років після закінчення війни на полях країни налічувалося понад 21 млн воронки, що залишилися від розривів авіаційних бомб і великих снарядів [5]. Крім того, у цій війні було застосовано суміш дефоліантів та гербіцидів «агент оранж» для спричинення ефекту випадання листя у непролазних джунглях країни. Як наслідок, речовини, що входили до складу цієї суміші, спричинили не лише катастрофічну деградацію навколишнього природного середовища, а й викликали значні негативні зміни у здоров'ї людей, які контактували з цими хімікатами.

У 1972 р. на Конференції ООН із проблем навколишнього середовища, що оточує людину приймається Стокгольмська Декларація. Принципом 26 декларації стало положення про те, що людина й навколишнє середовище мають бути позбавлені від

використання ядерної та інших видів зброї масового знищення. Це положення визначило, що довкілля є цінністю, що охороняється міжнародним правом не тільки в умовах миру, а, особливо, під час збройних конфліктів.

Всесвітня хартія природи 1982 р. закріпила положення про те, що необхідно утримуватися від воєнних дій, які завдають шкоду природі. Крім того, її слід захищати від деградації внаслідок війни чи інших ворожих дій.

В Декларації Ріо-де-Жанейро щодо навколишнього середовища та розвитку 1992 р. було закріплено положення про те, що війна неминує завдає руйнівний вплив на процес сталого розвитку, тому держави повинні поважати міжнародне право, яке забезпечує захист навколишнього природного середовища під час збройних конфліктів, та мають співпрацювати, за необхідності, у справі його подальшого розвитку (принцип 24).

Варто зазначити, що міжнародне гуманітарне право (далі – МГП) містить ряд загальних норм і принципів, які сприяють захисту навколишнього середовища під час збройних конфліктів. Одним із найважливіших принципів МГП є обмеження щодо вибору методів і засобів ведення війни для сторін конфлікту. Сторони не можуть використовувати будь-які види зброї або тактики, що завдають надмірної шкоди як людям, так і природному середовищу. Цей принцип закріплено у п. 1 ст. 35 Додаткового протоколу I до Женевських конвенцій 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів, прийнятий 8 червня 1977 р. Більше того, ст. 55 «Захист природного середовища» зазначеного документу закріплює положення про те, що при веденні воєнних дій має проявлятися турбота про захист природного середовища від широкої, довготривалої та серйозної шкоди. І, нарешті, ч. 2 ст. 55 забороняє заподіяння шкоди природному середовищу як репресалій [6].

Також слід зазначити про принцип пропорційності, який також має пряме відношення до захисту довкілля. Він передбачає, що шкода, завдана внаслідок воєнних дій, не повинна перевищувати очікувану військову перевагу. Воєнні дії, які завдають надмірної шкоди природі, повинні бути обмежені або заборонені, якщо ці втрати не співвідносяться з військовими цілями. Таким чином, принцип пропорційності, як і принцип обмеження вибору методів і засобів ведення війни, є важливими інструментами захисту навколишнього середовища під час воєнних конфліктів.

Ключовим міжнародним правовим документом, спрямованим на захист довкілля під час збройних конфліктів є Конвенція про заборону військового або будь-якого іншого ворожого використання засобів

впливу на навколишнє середовище (ENMOD), прийнята 10 грудня 1976 р. під егідою Організації Об'єднаних Націй [7]. Прийняття цього документу є реакцією міжнародної спільноти на використання засобів ведення війни, що мали згубний вплив на навколишнє середовище після війни у В'єтнамі, де застосовувалися методи зміни природних умов для досягнення військових цілей, про що зазначалося вище.

Основна мета Конвенції полягає в забороні військового або будь-якого іншого ворожого використання засобів впливу на природне середовище, які можуть мати широкі, довготривалі або серйозні наслідки. Однак Конвенція не розкриває питання, що ж саме слід розуміти під такими наслідками. Встановлена заборона навмисного втручання у природні процеси, яке спрямоване на зміну динаміки, складу або структури Землі з метою спричинення шкоди.

Ст. 2 зазначеного міжнародного документа надає визначення поняття «засобів впливу на природне середовище», під якими слід розуміти будь-яке втручання, спрямоване на зміну природних процесів, які впливають на різні елементи екосистеми – від кліматичних умов до геологічних чи гідрологічних структур. Це стосується, зокрема, таких маніпуляцій, як зміна погоди, виклик землетрусів, цунамі та інших природних явищ. Конвенція ENMOD встановлює чіткі межі втручання в екосистему військовими цілями та покликана зменшити ризики виникнення катастрофічних наслідків для навколишнього середовища та населення, які можуть бути результатом подібних дій.

Таким чином, до теперішнього часу вже склалися і практично діють ряд принципів і положень, які певною мірою регламентують захист навколишнього природного середовища під час збройних конфліктів.

Не можливо не зазначити і про нашу країну в контексті дослідження. Україна як жертва збройного конфлікту відчуває і ще багато років буде відчувати негативні екологічні наслідки.

Військовими діями, руйнацією інфраструктури та екологічно небезпечних підприємств порушено екологічну рівновагу, що, в свою чергу, призводить до небезпечних змін стану навколишнього природного середовища, спричиняє шкоду здоров'ю та порушує безпеку життєдіяльності населення.

Значною загрозою не тільки для екологічної, а й для ядерної та радіаційної безпеки не тільки України, а і всього світу, стало захоплення російськими військовими Запорізької атомної електростанції, яка є найбільшою у Європі. Не менш критичною була ситуація, коли біля Південноукраїнської атомної електростанції лунали вибухи та пролітали у критичній близькості ударні безпілотні літальні апарати.

Варто зазначити, що під час цієї війни Україна пережила найбільшу техногенну катастрофу, що сталася внаслідок підриву російськими військовими греблі Каховської ГЕС, внаслідок чого були затоплені природоохоронні території та втрачено доступ до питної води і зрошення земель, а також нещодавнє екологічне лихо – це забруднення річок Сейм і Десна.

Бойові дії призводять до цілого ряду небезпечних впливів на атмосферне повітря, ґрунти й ландшафти, підземні й поверхневі води, рослинний й тваринний світ тощо. Внаслідок вторгнення природна спадщина зазнає непоправної шкоди, наслідки якої будуть відчуватись ще довгий час. За час повномасштабної війни, Україна стикнулася з наступними наслідками російського екоциду: 1,4 млн. тонн відходів від зруйнованої російської техніки; 20,8 млн. м<sup>2</sup> забруднених земель; 30% території України заміновано; 175 млн. тон викидів парникових газів через війну; 9,7 млн. об'єктів рослинного світу знищено або пошкоджено; 75000 особин або екземплярів об'єктів тваринного світу знищено [8].

Як бачимо, екологічна шкода внаслідок воєнних дій набула колосальних масштабів. І важливим в контексті вищезазначеного є питання відшкодування шкоди внаслідок таких дій. Наша країна до цього не мала методик розрахунку шкоди, завданої довкіллю саме внаслідок воєнних дій. Однак, сучасні реалії змусили зробити деякі кроки у цьому напрямку. Так, Постановою Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 р. затверджено Порядок визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації [9], який встановив процедуру визначення шкоди й збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації та став підґрунтям для розроблення та прийняття відповідних методик оцінки збитків довкіллю, таких як: Методики визначення розміру шкоди, завданої землі, ґрунтам внаслідок надзвичайних ситуацій та/або збройної агресії та бойових дій під час дії воєнного стану [10]; Методики розрахунку неорганізованих викидів забруднюючих речовин або суміші таких речовин в атмосферне повітря внаслідок виникнення надзвичайних ситуацій та/або під час дії воєнного стану та визначення розмірів завданої шкоди [11]; Методики визначення збитків, заподіяних внаслідок забруднення та/або засмічення вод, самовільного користування водними ресурсами [12]; Методики визначення шкоди та збитків, заподіяних лісовому фонду внаслідок збройної агресії Російської Федерації [13] та ін.

Отже, вплив збройних конфліктів на довкілля є багатоаспектним і потребує ретельного вивчення та впровадження заходів щодо мінімізації екологічної шкоди. Тільки через впровадження ефективних ме-

ханізмів екологічного контролю, зменшення використання небезпечної зброї та збереження природних ресурсів під час збройних конфліктів можливо запобігти серйозним екологічним катастрофам та зберегти навколишнє середовище для майбутніх поколінь [14, с. 270-271].

Для ефективного вирішення проблем, пов'язаних з негативним впливом воєнних дій на довкілля, необхідний комплексний підхід, який охоплює декілька ключових аспектів. По-перше, потребує удосконалення міжнародне законодавство, що стосується захисту довкілля під час збройних конфліктів. На нашу думку, слід доповнити Римський статут нормою про екоцид. По-друге, необхідним є створення ефективних механізмів моніторингу та оцінки стану довкілля в зонах конфлікту, що передбачає залучення міжнародних організацій, екологічних експертів та технологій дистанційного зондування для постійного спостереження за рівнем забруднення атмосферного повітря, води, ґрунтів, а також за станом екосистем. Такі дані дозволять швидше реагувати на екологічні зміни та планувати відновлювальні заходи. По-третє, слід виробити міжнародно-визнані підходи до оцінки екологічної шкоди внаслідок воєнних дій, а також запровадити ефективні механізми щодо її відшкодування. По-четверте, важливим є питання післявоєнної екологічної відбудови. Це включає ліквідацію наслідків забруднення від воєнних дій, зокрема розмінування територій та їх очищення від токсичних речовин, відновлення лісових масивів, водних ресурсів та деградованих екосистем. Екологічна реабілітація також має включати відновлення промислових об'єктів з урахуванням сучасних екологічних стандартів для запобігання подальшому забрудненню. Важливим є розвиток альтернативних джерел енер-

гії, зменшення використання шкідливих хімічних речовин та створення умов для більш стійкого управління природними ресурсами.

Міжнародна спільнота повинна посилювати координацію зусиль для попередження екологічних катастроф, спричинених війнами, та надавати необхідну допомогу постраждалим регіонам.

**Висновки.** Отже, у контексті сучасних військових конфліктів проблема забезпечення екологічної безпеки виявляється надзвичайно актуальною, оскільки війни завдають серйозної шкоди навколишньому середовищу, що може мати довгострокові негативні наслідки. Вони проявляються через масштабне знищення екосистем, забруднення води, ґрунтів і атмосферного повітря, що створює загрозу для життя і здоров'я людей та сталого розвитку регіонів. Прикладом катастрофічних екологічних наслідків є військова агресія проти України.

Аналіз сучасних міжнародних документів, таких як Додатковий Протокол I до Женевських конвенцій 1949 р. та Конвенція ENMOD, підтверджує важливість захисту навколишнього середовища під час збройних конфліктів, встановлюючи певні обмеження щодо засобів та методів ведення війни для уникнення надмірного забруднення та руйнування природних екосистем.

Для ефективного вирішення проблем, пов'язаних з негативним впливом воєнних дій на довкілля, необхідний комплексний підхід, який охоплюватиме вдосконалення відповідного законодавства, створення ефективних механізмів моніторингу та оцінки стану довкілля в зонах збройних конфліктів, вироблення міжнародно-визнаних підходів до оцінки екологічної шкоди, а також запровадження ефективних механізмів її відшкодування тощо.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Качурінер В. Л. Вплив збройних конфліктів на стан екологічної безпеки та навколишнє середовище. *Альманах міжнародного права*. 2022. № 28. С. 52–59.
2. Надежденко А. О. Теоретичні підходи до визначення поняття «екологічна політика». *Держава та регіони*. 2011. № 1. С. 84–87.
3. Артюх-Пасюта О. В., Мілька А. І. Теоретичні аспекти визначення екологічної безпеки підприємства. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. № 25. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/260/248>
4. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України № 1268-XII від 26.06.91, ВВР, 1991, № 41. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>
5. Федорова Л. Лоріна Федорова про нове дослідження щодо впливу війни на ґрунти. 2023. URL: <https://armyinform.com.ua/2023/03/15/lorina-fedorova-pro-nove-doslidzhennya-shhodo-vplyvu-vijny-na-grunty/>
6. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів, від 8 червня 1977 року: Міжнародний документ від 08.06.1977 р. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_199#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text)
7. Конвенція про заборону військового або будь-якого іншого ворожого використання засобів впливу на природне середовище: Міжнародний документ від 10 грудня 1976 р. № 2692. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU77K02U>
8. Російсько-українська війна: вплив на довкілля. Веб-сайт Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України. URL: <https://www.topeadprojects.com/ukrainian-war-in-ua-environment-2024>

9. Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 р. № 326. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#Text>
10. Про затвердження Методики визначення розміру шкоди завданої землі, ґрунтам внаслідок надзвичайних ситуацій та/або збройної агресії та бойових дій під час дії воєнного стану: Наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 04.04.2022 р. № 167. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0406-22#Text>
11. Про затвердження Методики розрахунку неорганізованих викидів забруднюючих речовин або суміші таких речовин в атмосферне повітря внаслідок виникнення надзвичайних ситуацій та/або під час дії воєнного стану та визначення розмірів завданої шкоди: наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 13.04.2022 р. № 175. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0433-22#Text>
12. Про затвердження Методики визначення збитків, заподіяних внаслідок забруднення та/або засмічення вод, самовільного користування водними ресурсами: наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 21.07.2022 р. № 252. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0900-22#Text>
13. Про затвердження Методики визначення шкоди та збитків, заподіяних лісовому фонду внаслідок збройної агресії Російської Федерації: Наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 05.10.2022 р. № 414. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1308-22#Text>
14. Герасимчук Л.О. Вплив військових дій на навколишнє середовище. VI Міжнародна студентська науково-технічна конференція. *Природничі та гуманітарні науки. Актуальні питання*. 2023. С. 270-271. URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/41317/2/270-271.pdf>

## REFERENCES

1. Kachuriner, V. L. (2022). The impact of armed conflicts on the state of environmental security and the environment. *Almanac of International Law*, 28, 52–59. [in Ukrainian].
2. Nadezhdenko, A. O. (2011). Theoretical approaches to defining the concept of “environmental policy.” *State and Regions*, 1, 84–87. [in Ukrainian].
3. Artyukh-Pasyuta, O. V., & Milka, A. I. (2021). Theoretical aspects of defining enterprise environmental security. *Economy and Society*, 25. Retrieved from <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/260/248> [in Ukrainian].
4. On the Protection of the Natural Environment: Law of Ukraine No. 1268-XII (1991, June 26). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text> (accessed November 10, 2024). [in Ukrainian].
5. Fedorova, L. (2023). *Lorina Fedorova on a new study of the impact of war on soils*. Retrieved from <https://armyinform.com.ua/2023/03/15/lorina-fedorova-pro-nove-doslidzhennya-shhodo-vplyvu-vijny-na-grunty/> [in Ukrainian].
6. Additional Protocol to the Geneva Conventions of August 12, 1949, relating to the protection of victims of international armed conflicts, of June 8, 1977: International Document (1977, June 8). Retrieved from [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_199#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text).
7. Convention on the Prohibition of Military or Any Other Hostile Use of Environmental Modification Techniques: International Document dated December 10, 1976, No. 2692. Retrieved from <https://ips.ligazakon.net/document/MU77K02U>.
8. Russian-Ukrainian war: Impact on the environment. Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine. Retrieved from <https://www.topleadprojects.com/ukrainian-war-in-ua-environment-2024> (accessed November 20, 2024). [in Ukrainian].
9. On the Approval of the Procedure for Determining Damages and Losses Caused to Ukraine as a Result of the Armed Aggression of the Russian Federation: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 326 (2022, March 20). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
10. On the Approval of the Methodology for Determining the Damage Caused to Land and Soil as a Result of Emergencies and/or Armed Aggression and Hostilities During Martial Law: Order of the Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine No. 167 dated April 4, 2022. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0406-22#Text> [in Ukrainian].
11. On the Approval of the Methodology for Calculating Unorganized Emissions of Pollutants or Mixtures of Such Substances into the Atmosphere as a Result of Emergencies and/or During Martial Law and Determining the Amount of Damage Caused: Order of the Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine No. 175 (2022, April 13). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0433-22#Text> [in Ukrainian].

12. On the Approval of the Methodology for Determining Damages Caused by Pollution and/or Littering of Water, Unauthorized Use of Water Resources: Order of the Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine No. 252 (2022, July 21). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0900-22#Text> [in Ukrainian].
13. On the Approval of the Methodology for Determining Damage and Losses Caused to Forests as a Result of the Armed Aggression of the Russian Federation: Order of the Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine No. 414 (2022, October 5). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1308-22#Text> [in Ukrainian].
14. Herasymchuk, L. O. (2023). The impact of military actions on the environment. *Natural and Humanitarian Sciences: Current Issues : Proceedings of the VI International Student Scientific and Technical Conference* (pp. 270–271). Retrieved from <https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/41317/2/270-271.pdf> [in Ukrainian].

HROZA DARYA

5-year student of the Faculty of Prosecutor's Office  
of the Yaroslav Mudryi National Law University

MALOHLIB OLENA

PhD in Law, Assistant Professor at the Department of Environmental Law  
of the Yaroslav Mudryi National Law University

## LEGAL SECURITY OF ENVIRONMENTAL SAFETY IN THE CONDITIONS OF ARMED CONFLICTS

**Problem setting.** Armed conflicts are one of the most serious problems of humanity, causing harm not only to the peoples concerned, but also to the environment. Military actions have a serious and long-term impact on the environment, they lead to large-scale destruction of ecosystems, pollution of atmospheric air, water resources, soils, loss of biodiversity, etc. The use of chemical, biological, nuclear and other weapons in modern wars only exacerbates this negative impact. Such changes are serious challenges for sustainable development, because the environmental consequences of armed conflicts affect not only regional ecosystems, but also global ecological processes. Given the international documents that regulate environmental protection during military conflicts, the relevance of this problem is growing. The environmental consequences of military actions are often ignored, since the main focus is on humanitarian losses.

**Purpose of the research** is to study the legal support for environmental security in armed conflicts.

**Analysis of recent researches and publications.** The issues of legal support for environmental security in armed conflicts are addressed in the works of such scholars as G. Balyuk, A. Bouvier, A. Collins, M. Medvedev, J. Pugh, V. Strelnik, K. Halm, E. Hesam, O. Shompol, etc. In modern conditions, this issue is becoming particularly relevant.

**Article's main body.** The article examines the problem of legal provision of environmental security in conditions of armed conflicts, as military actions have a serious and long-term impact on the environment, they lead to large-scale destruction of ecosystems, pollution of atmospheric air, water resources, soils, loss of biodiversity, etc. Such changes are serious challenges for sustainable development, since the environmental consequences of armed conflicts affect not only regional ecosystems, but also global ecological processes.

Attention is paid to the evolution of environmental thought over the past thirty years, in particular the impact of military conflicts on the environment and the consequences they leave. The importance of international legal acts, such as Additional Protocol I to the 1949 Geneva Conventions and the ENMOD Convention, which establish restrictions on the means and methods of warfare to avoid excessive pollution and destruction of natural ecosystems, is emphasized.

**Conclusions and prospects for development.** The article highlights important aspects of environmental protection during military operations. It helps to understand how existing legislation can be applied to minimize environmental damage, and also points out gaps that need to be improved. In addition, the article emphasizes the need for international cooperation and exchange of experience in this area, which is important for the development of effective environmental protection strategies. This makes it a valuable resource for scientists, policymakers and practitioners working on environmental security issues.

**Key words:** environmental security, armed conflicts, environment, environmental damage.

**За ДСТУ 8302:2015 цю статтю слід цитувати:**

Гроза Д.В., Малохліб О.С. Правове забезпечення екологічної безпеки в умовах збройних конфліктів. *Право та інновації*. 2025. № 1 (49). С. 130–135.